06/05/2026
Sylb
Sem-IV
Reguler

Time 2.30 hrs Marks: 75

1) Attempt all questions.
2) Cite case laws wherever required.

Q1. Answer any SIX in one or two sentences **[Marks: 12]**

1. What do you understand by three generations of Human Rights?
2. When is the International human Rights day Celebrated?
3. Give two case laws on Rights of children.
4. Write the objectives of National commission for minorities.
5. Name any two legislations relating to protection of SC and ST people.
6. Universality of human Rights.
7. What is Magna Carta?
8. What is Unicef?

Q2. Write short notes on any TWO **[Marks: 12]**

1. International labour Organisation.
2. UNESCO
3. Role of NGOs in protection of Human Rights
4. European Regional Arrangement.

Q3. Attempt any TWO **[Marks: 12]**

1. Guddi accompanies her parents on construction site. Her parents work as labourers. Guddi often helps her mother as her mother is pregnant. Guddi is not given anything by the contractor.
a. Explain the rules relating to child labour in the light of above case.
b. Explain the rights of Guddi in relation to education & child safety

2. The Betwa project in Madhya Pradesh sparked debate about Rights of tribals. The tribals are protesting against the project as it will displace thousands of families in that region.
a. Write your opinions on Rights of tribals versus the rights of development in the above situation.
b. Write any two projects where the rights of people were affected due to development projects

3. High rise buildings in the city of Mumbai are increasing at alarming rate. The number of projects approved by the authorities is resulting into high rate of air pollution
a. Explain the right to clean air as a basic human right in reference to the above case
b. Write two legislations on Right to healthy environment.

X076YBE5691X076YBE5691X076YBE5691X076YBE5691

Syllb

4. Two nations Ramena and Kulana are neighbors. Kulana is a powerful nation with dominance of natives called Kulis. Kulis think they are a superior race. Ramena is weak nation with poverty and lack of basic facilities. Ramena natives are called Ramitas. Because of lack of opportunities many Ramitas illegally cross borders and enter Kulana. Kulis gather and kill almost 200 Ramitas who were residing in a small locality in Kulana provided by the Kulana government as a part of refugee protection program.
a. Explain the right to life of Ramitas residing in Kulana.
b. What is the responsibility of the Kulana Government in the above situation.

Q4. Answer **any three** **[Marks: 39]**

1. Describe the role of United Nations in protection and promotion of Human Rights in the world.
2. Write the role of Indian Judiciary in upliftment of Human Rights in India.
3. Explain the concept of rights and duty relationship with special reference to duties of authorities in safeguarding the basic human rights of citizens.
4. What is CEDAW? How CEDAW has played an important role in uplifting the rights of women?
5. What do you understand by the term LGBT? Write the role of Supreme Court in protecting the human right of LGBT people.

****

X976YBF5691X976YBF5691X976YBF5691X976YBF5691

Syllb

वेळ २.३० तास

एकूण गुण : ७५

प्र.१. दोन-तीन वाक्यांत उत्तर द्या (कोणतेही सहा) गुण १२

1. मानवाधिकारांच्या तीन पिढ्या म्हणजे काय?
2. आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार दिन केव्हा साजरा केला जातो?
3. बालहक्कांवरील दोन न्यायनिर्णयांची उदाहरणे द्या.
4. राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाची उद्दिष्ट्ये लिहा.
5. अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींच्या संरक्षणाशी संबंधित दोन कायद्यांची नावे लिहा.
6. मानवाधिकारांची सार्वभौमिकता म्हणजे काय?
7. मॅग्ना कार्टा काय आहे?
8. युनिसेफ काय आहे?

प्र.२. संक्षिप्त टिपा (कोणतेही दोन) गुण १२

1. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना.
2. युनेस्को
3. मानवाधिकारांच्या संरक्षणात स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका
4. युरोपियन प्रादेशिक व्यवस्था.

प्र. ३. कोणतेही दोन सोडवा गुण १२

१. गुड्डी तिच्या आईवडिलांसोबत बांधकाम साईटवर जाते. तिचे आईवडील मजूर म्हणून काम करतात. तिची आई गरोदर असल्याने गुड्डी तिला अनेकदा मदत करते. कंत्राटदाराकडून गुड्डीला काहीही दिले जात नाही.

अ. वरील प्रकरणाच्या संदर्भात बालमजुरीशी संबंधित नियम स्पष्ट करा.

ब. शिक्षण आणि बालसुरक्षेच्या संदर्भात गुड्डीचे हक्क स्पष्ट करा.

२. मध्य प्रदेशातील बेटवा प्रकल्पामुळे आदिवासींच्या हक्कांविषयी वाद निर्माण झाला आहे. या प्रकल्पामुळे त्या भागातील हजारो कुटुंबे विस्थापित होणार असल्याने आदिवासी या प्रकल्पाविरोधात आंदोलन करत आहेत.

अ. वरील परिस्थितीत आदिवासींचे हक्क विरुद्ध विकासाचे हक्क यावर तुमची मते लिहा.

ब. असे कोणतेही दोन प्रकल्प लिहा, ज्यात विकास प्रकल्पांमुळे लोकांच्या हक्कांवर परिणाम झाला.

३. मुंबई शहरात उंच इमारती चिंताजनक दराने वाढत आहेत. प्रशासनाने मंजूर केलेल्या प्रकल्पांच्या संख्येमुळे वायू प्रदूषण मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे.

अ. वरील प्रकरणाच्या संदर्भात स्वच्छ हवेचा हक्क हा एक मूलभूत मानवाधिकार म्हणून स्पष्ट करा.

ब. निरोगी पर्यावरणाच्या हक्कावरील दोन कायदे लिहा.

X076VPE5601X076VPE5601X076VPE5601X076VPE5601

Syllb

४. रामेना आणि कुलाना हे दोन शेजारी देश आहेत. कुलाना हा एक शक्तिशाली देश असून तिथे 'कुलीस' नावाच्या स्थानिक लोकांचे वर्चस्व आहे. कुलीस स्वतःला एक श्रेष्ठ वंश समजतात. रामेना हा गरिबी आणि मूलभूत सुविधांच्या अभावामुळे कमकुवत देश आहे. रामेना येथील रहिवाशांना 'रामिता' असे म्हणतात. संधींच्या अभावामुळे अनेक रामिता बेकायदेशीरपणे सीमा ओलांडून कुलानामध्ये प्रवेश करतात. कुलाना सरकारने निर्वासित संरक्षण कार्यक्रमाचा एक भाग म्हणून दिलेल्या एका छोट्या वस्तीत राहणाऱ्या सुमारे २०० रामितांना कुलीस एकत्र जमून ठार मारतात.

अ. कुलानामध्ये राहणाऱ्या रामितांच्या 'जगण्याच्या अधिकाराचे' (Right to Life) स्पष्टीकरण द्या.

ब. वरील परिस्थितीत कुलाना सरकारची काय जबाबदारी आहे?

प्र.४. कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा:- **गुण ३९**

१. जगात मानवाधिकारांचे संरक्षण आणि संवर्धन करण्यात संयुक्त राष्ट्रांच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

२. भारतात मानवाधिकारांच्या उन्नतीमध्ये भारतीय न्यायपालिकेच्या भूमिकेबद्दल लिहा.

३. नागरिकांच्या मूलभूत मानवाधिकारांचे संरक्षण करण्यामधील प्राधिकरणांच्या कर्तव्यांच्या विशेष संदर्भासह, हक्क आणि कर्तव्य यांच्यातील संबंधाची संकल्पना स्पष्ट करा.

४. सी.ई.डी.ए.डब्लू. (CEDAW) म्हणजे काय? महिलांचे हक्क उन्नत करण्यात सी.ई.डी.ए.डब्लू. (CEDAW) ने कशी महत्त्वाची भूमिका बजावली आहे?

५. एल.जी.बी.टी. (LGBT) या संज्ञेचा अर्थ सांगा? एल.जी.बी.टी. (LGBT) लोकांच्या मानवाधिकारांचे संरक्षण करण्यामध्ये सर्वोच्च न्यायालयाच्या भूमिकेबद्दल लिहा.

****